

NADALJE O TUJIH LASTNIH IMENIH

Pisanje tujih imen v slovenščini je res trd oreh vsem, ki pišejo o tujih rečeh ali prevajajo. Zato je zapisek Herberta Grūna v 2. številki letošnjega JiS zelo koristen, in želeti bi bilo, da bi se oglasilo ob njem čimveč ljudi z lastnimi izkušnjami in težavami. Svoje tu nanizane pripombe štejem zato za — upajmo — začetek pretresanja. Vsebinsko bom sledil zaporedju problemov, kakor jih obravnava Grūnov zapisek.

1. Glede ženskih imen na soglasnik so me tudi Grūnova izvajanja le potrdila v dosedanjem prepričanju, da je v veliki večini primerov najbolje, če ostanejo *nesklonljiva*. Ker v slovenščini takih imen nimamo (razen v narečju), nam zveni tudi tuje, da bi jih sklanjali. Vendar bi tu ločil taka, ki so nam povsem tuja, kot recimo Maud, Ingrid, May, od tistih, ki so nam le nekoliko bolj domača, ker smo jih bodisi že veliko in velikokrat brali — morda ravno Ruth, ki jo navaja Grūn — ali pa smo bili v stiku s pripadnicami tujih narodov (Nemke, morda tudi že Angležinje), ki so imele taka imena. Kakor hitro je bilo treba o takih ženskah govoriti, so se imena nekako udomačila, in tedaj težko ostajajo nesklonljiva. Zato je sklanjanje pri takih imenih precej neprisiljeno, medtem ko zveni pri povsem tujih grdo in ga je zato boljše opuščati.

Tudi imena kakor »May« bi pustil jaz pri miru v vseh sklonih — razen morda v prav redkih primerih, kjer bi bilo zaradi razumevanja nujno sklanjati — kljub Grūnovemu pomisleku, da bo zvenelo ime v stavku »Vseh prijateljic se je sestra spominjala, samo May ne« kot »velika septima«. Le zakaj? Stavek je razumljiv, ker vemo, da je sestra tista, ki se spominja, »May« torej lahko ostane nesklanjanjo in tudi ne zveni grdo.

Ko smo že pri ženskih imenih, bi rad še sam naslovil neko prošnjo na pravopisnike. Kaj bi ne bilo mogoče dovoliti, da namesto estetsko nelepih oblik z dvema -i-, ki nastajajo, ko sklanjamo imena kot Maria, Pia, Teresia ipd., lahko pišemo z vrtnjenim -j-: Marijin, Pijin, Teresijin ali Mariji, Piji, Teresiji?

2. Z ženskimi in moškimi imeni na -ah je gotovo križ, vendar ne verjamem, da bi kazalo sprejeti Grūnov predlog »Dinah, Dine, Dini, Dinin« in »Noah, Noa, Noi, Noov«. S tem se le preveč oddaljujemo od izvirne oblike, take samovolje ne uganjamo zlepa drugje nad tujimi imeni, pa bi tudi tu ne bilo dobro. Ravno Grūn je izrazil bojazen, da ubogi bralec ne bo vedel, kakšno je tuje ime v imenovalniku, če bomo sklanjali »Mayi, Mayo«. Kako pa naj ugame imenovalniško obliko, če bo bral »Dinin« ali celo »Noov«? Pri moškem imenu so Grūnove oblike vrh tega tudi v estetskem pogledu dvomljive. Jaz za svojo osebo bi že dosti rajši sklanjal »normalno« »Noaha, Noahu...« in »Noahov«, tudi če moramo ob tem »terjati, da eno pišemo, a drugo govorimo« — saj to terja SP za dolgo vrsto tujih imen. »Dinah« bi pustil rajši v vseh sklonih enako, čeprav priznam, da vsaj »Dinahin« zveni zelo grdo. Na srečo s takimi imeni le nimamo prepogosto opraviti.

3. Pri 32. pravilu SP je Grūn, tako se mi zdi, odkril neko slabost, vendar je njegov predlog za izboljšavo segel predaleč. Pravopisniki se verjetno ne bodo dali cmečiti, da bi dovolili kake izjeme od pravila, da *pišemo* romanska, germanska... imena v sklonih tako, kakor zahteva tuja *pisna* podoba, *izgovarjamo* pa tako, kakor zahteva *fonetična* zveza. Pravilo je morda najbolj nenavadno med vsemi, kar jih velja za pisavo tujih imen v SP, in res je vsaj čudno pisati Dumasov, izgovarjati pa dūmajev. Vendar je to najbrž še najboljša rešitev iz težav, zakaj če bi poskusili postaviti kakšno drugačno pravilo, se gotovo zapletemo v sto novih težav. Izjem tu ne kaže dosti delati ali pa sploh ne. Prav zato se mi zdi napak, da dela táko izjemo SP sam, ko v zadnjem odstavku pravila 32 pravi, da se pri tujih imenih -o- v obrazilih za mehkiimi soglasniki (razen za -j) ne spreminja v -e-. To je po nepotrebnem v nasprotju z navedenim načelom, da pišemo tako, kakor terja tuja pisna podoba, izgovarjamo pa po fonetični zvezi. Grūn bi hotel pisati »Lesagev, Coleridgev« in izgovarjati »lesažev, kolridžev«, vendar mislim, da bi pisava mirno lahko ostala »Lesageov, Coleridgeov«, medtem ko ne vidim nobenega razloga za izgovarjavo »lesažov, kolridžov«. Glede Boccaccia menda velja tisto, kar pravi tam Grūn. Morda pravopisniki niti sami niso opazili, da se v zadnjem odstavku 32. pravila postavljajo

proti svojemu splošnem načelu. Saj tudi ni dvoma, da bomo zmerom izgovarjali »barčev« (Bartschov) in »bošev« (Boschov).

4. Glede grandmère in podobnih besed je po mojem Grünova rešitev pravilna.

5. Ko naš člankar že očita Pravopisu »kar pretirano, despotsko doslednost«, bi bil moral paziti, da mu ne naredi krivice. Po pravilu 39 v SP, pravi Grün, »ne smem zapisati« izraza »v Atlantic Monthlyju«. In vendar se navedeno pravilo glasi »Imen časnikov, ustanov ipd. *navadno* ne sklanjamo, kadar jih uporabljamo v tuji obliki« (podčrtal J. G.). Očitno so torej dovoljene izjeme, celo številne izjeme, saj »navadno« še ni »skoraj zmerom«. Zato kajpada lahko lepo po slovensko zapišemo »Times je prebral, *Atlantic Monthlyja* pa ne«. Nesklanjana oblika »je objavil zgodbo v *Atlantic Monthly*« zveni mojemu ušesu celo grdo in bi je ne zapisal rad. Bolje je seveda, če dodamo še besedo »časopis« ipd. — »v časopisu *Atlantic Monthly*«, ker pa bi bilo tako stalno dodajanje okorno in zamudno, sodim, da se bodo vse bolj uveljavljale oblike, za katere se zavzema Grün.

6. Sklanjanje »sir Johna, sir Johna Falstaffa« po analogiji z »don Kihot« se bo verjetno zdelo sprejemljivo večini pišočih.

7. Za konec še besedo o angleškem Mr., Mrs. in Miss. Čeprav vemo, da so tudi dobri prevajalci te izraze velikokrat ohranjali nespremenjene v svojih prevodih, dvomim, da bi bila ta praksa dobra pri prevodih iz angleščine. Te tri besedice bi zapisal brez pomisleka tam, kjer jih pišejo tudi drugi narodi, recimo, ko imajo na Francoskem kakšno »miss« za vzgojiteljico, ali ko kak »mister« popotuje po Italiji, saj tudi Angleži v podobnih primerih pišejo »mademoiselle« ali »Herr«. V romanu, ki se godi na Angleškem s samimi angleškimi osebami (ali v Ameriki z ameriškiimi, kajpada), pa ne vidim nikake nuje, da bi morali ti izrazi ostati v slovenskem prevodu. Saj niso taka izrazita posebnost angleščine kot »sir« ali »lady«, temveč le precej ustrezajo našim »gospod, gospa in gospodična«. V angleščini je to sicer res močnejše spojeno z imenom, pa saj pri prevajanju marsikaj prenesemo takó, da zveni našemu bralcu bolj domače in sprejemljivo. Včasih bi kazalo večni »Mr.« pred imenom sploh izpuščati, ker le moti slovenskega bralca. Težave nastajajo šele tam, kjer recimo Angležinja ogovarja svojega moža z »Mr. Powling« ali podobno.

Janez Gradišnik

SESTAVE S -PIS IN -PISJE

V JiS (II, 288) nekdo vprašuje, ali je beseda *strojepisje*, ki jo uporabljajo po go-spodarskih šolah, dopustna poleg *strojepis*, ki je v SP edina zapisana. Zanima ga tudi, če je med njima kak pomenski razloček. V kratkem odgovoru beremo, da SP navaja *lepomis* in *lepomisje* brez pomenske ločitve; dostavlja pa: »Res pa je, da se je le-ta ponekod izoblikoval in imajo take sestavljenke na *-pisje* širši pomen kakor na *-pis*, n. pr. *časopis* — *časopisje*, *pravopis* — *pravopisje*. A to so izjeme.« Toda takih primerov je le preveč, da bi jih mogli in smeli kar takole mimogrede vreči med izjeme. Celo zanimiva zakonitost je v ločitvi pomenov, le da smo je precej otopeli zanjo.

Res v SP stojita druga poleg druge obliki *lepomis* in *lepomisje*, toda s tem še ni rečeno, da sta pomensko enaki, saj SP pomenov — vsaj 1950 — ne razlaga. Kako pa je s stvarjo, nam pokažejo kaj hitro drugi primeri. Vsakdo ve, da je *dopis* to, kar je kdo drugemu pisal (pismo, dopisnica, celo brzojavka, potrdilo itd.), torej učinek njegovega pisanja; *dopisje* pa ne pomeni vseh dopisov skupaj, kakor nekako skupno ime, marveč pomeni v šoli predmet, pri katerem se učijo trgovskega dopisovanja, v trgovini in podjetju pa oddelek, koder dopisje sprejemajo in oddajajo — v obeh primerih torej neko *delo*.

Vsakdo ve, kaj je *spis*, saj je bral zbrane ali izbrane spise kakega pisatelja; uradnik pozna uradne spise (akte); v obeh primerih torej nekaj določenega, kar je spisano, dogotovljeno, torej učinek dela. Včasih pa smo v ljudski šoli imeli pri jeziki tudi *spisje*, se pravi vaje v spisovanju in sestavljanju nalog, kar še danes Francozi tako vneto gojijo v šoli pod imenom *composition*. Beseda *spisje* torej ni do besede *spis* v razmerju kakor n. pr. *drevo* : *drevje*, da bi *spisje* zaznamovalo vse spise, marveč pomeni tudi tukaj *delo*, vajo v spisovanju.

Tako pomensko razmerje danes čutimo med *časopis* = posamezen kos, določen časnik, in *časopisje* = vsi časniki skupaj. Toda ta pomen je res izjemen in razmeroma mlad. Res je pa tudi, da bi danes že težko kdo našel pomen besede *časopisje*, kakor se nam bo po vrsti odkril pri vseh sestavah s *-pisje*: pisanje časopisov; ker pomeni pisanje časopisov posebno literarno zvrst, ki ima jezikovno in literarno svoje